

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1: Koncept polostrukturovaného rozhovoru s učiteli / učitelkami	56
Příloha č.2: Koncept polostrukturovaného rozhovoru s rodičem / matkou	58
Příloha č.3: Koncept polostrukturovaného rozhovoru s dítětem	59

Koncept polostrukturovaného rozhovoru s učiteli / učitelkami

V úvodu každého rozhovoru vysvětlím pojem sociálního vyloučení z pohledu sociální práce, abych předešel případným nedorozuměním, pramenícím z příliš širokého výkladu pojmu. Pak přistoupím ke kladení přímých a doplňujících otázek:

1a) Máte ve své třídě dítě, které byste z nějakých důvodů označil/a za sociálně vyloučené?

Doplňující otázka: Máte ve své třídě dítě, které se vám z jakýchkoli důvodů jeví, že není kolektivem přijímáno? *

* Pokud třídní učitel/ka odpoví na první přímou nebo doplňující otázku ANO, pokračuje rozhovor otázkou č. 2

* Pokud třídní učitel/ka odpoví na první přímou i doplňující otázku NE, následuje otázka zaměřená na potenciální ohrožení sociálním vyloučením:

1b) A máte ve třídě nějaké dítě, kterému podle vás v budoucnu hrozí, že bude sociálně vyloučené nebo že nebude kolektivem přijímáno?

Pokud učitel/ka odpoví NE, rozhovor bude ukončen.

Pokud učitel/ka odpoví ANO, pokračuje rozhovor rovněž otázkou č. 2

2) Které je to dítě a proč se domníváte, že tomu tak je? Jak se to projevuje?

3) Pokoušel/a jste se nějakým způsobem v této věci zasahovat?

4) Jak?

5) S jakými výsledky?

- 6) Spolupracoval/a jste při tom
- a) s užší rodinou? (matka nebo otec?)
  - b) se širší rodinou? (babička, dědeček, další příbuzní?)
  - c) s jinou osobou (pro dítě klíčovou)?
- 7) Spolupracoval/a jste přitom
- a) s výchovnou poradkyní na škole?
  - b) metodikem prevence?
  - c) s jiným pedagogem této školy (vč. vedení školy)?
  - d) se školní psycholožkou?
  - e) s jiným poradenským odborníkem?
  - f) s někým mimo uvedený okruh osob?
- 8) Byla vaše intervence úspěšná? ANO x NE x ZČÁSTI
- 9) Čemu to přisuzujete?
- 10) Víte o jiných způsobech, sdruženích či organizacích, které by mohly pomoci při sociálním začlenění dítěte? O jakých?
- 11) Jaký druh podpory byste přivítal/a jako potřebný pro lepší sociální začlenění dětí?
- 12) Jaký je váš názor na to, čím by škola mohla být prospěšná v této problematice
- a) dětem
  - b) rodině
  - c) učitelům

Zde rozhovor přechází do neformální diskuse o tom, do jaké míry je posláním školy zabývat se sociální problematikou žáků a jejich rodin, zda osobní kapacity třídního učitele jsou dostačující k pomoci ve zmíněné oblasti, jak lze uplatnit působení výchovného poradce atd. Rozhovor končí poděkováním za věnovaný čas a ochotu podělit se o poznatky, eventuálně příslibem další vzájemné součinnosti, tam, kde to lze i vytýčením dalších konkrétních kroků.

Koncept polostrukturovaného rozhovoru s rodičem / matkou

Rozhovor zahájím podle možností pozitivně, v případě že se koná v rodině, poděkuji za umožnění šetření (projev zájmu o dítě), pochválím, co se mi při prvním pohledu líbí, nevšímám si rušivých prvků, Vždy je možné něco pochválit, třeba polohu bytu nedaleko školy, dobrou dopravní dostupnost apod.

V případě, že se rozhovor koná ve škole, kam matka (nejčastější zástupce rodiny a přirozený expert na její problematiku) dorazila po předchozí domluvě, poděkuji, že si udělala čas a projevila zájem o dítě. Podle situace zahájím interview „nultou“ otázkou typu: „Vy asi tušíte, proč jsem tady, proč jsem stál o tento rozhovor“, jedná-li se o rozhovor v rodině. Jedná-li se o rozhovor ve škole: „Vy asi tušíte, proč jsme si domluvili tento rozhovor?“ Vysvětlím, že oběma stranám jde o dítě, o jeho problémy ve škole, v kolektivu či případně jiné a především, že jde o pomoc dítěti.

1) Jaký byl průběh těhotenství a porod? Kolik vám bylo v době porodu? Jak probíhalo rané dětství, vývoj dítěte? Chodilo do školky? Mělo někdy nějaké problémy (zdravotní, v kolektivu dětí, s dospělými)? V kolika letech nastoupilo do školy?

2) Kdo všechno žije v domácnosti, kolik má členů? Jaká je sourozenecká pozice dítěte? Matka, otec, sourozenci – kdo chybí a proč? Jaké má dítě vztahy k jednotlivým členům? Nežije-li biologický otec v rodině, vídá se s ním dítě? Jakou mají vazbu?

3) Jaká je ekonomická situace rodiny? Kdo všechno má zaměstnání a příjem, kdo ne? Jak s příjmy vycházíte? (Porovnat příjmy a výdaje) Můžete si dovolit dovolenou, zájmové aktivity pro sebe / pro dítě? Má dítě kapesné?

4) Jaké jsou aktuální vztahy v širší rodině? Udržujete kontakty, jaká je míra pomoci? Když potřebujete pomoc, kde ji hledáte?

5) Kdo z rodiny o dítě pečuje po většinu času? Kdo má rozhodující úlohu ve výchově dítěte? Pokud jste to vy, doplňujete s v tom s někým? Kdo určuje dítěti jeho povinnosti? Kdo kontroluje jejich plnění? Kdo mu určuje, kdy má přijít domů? Kdo s ním dělá domácí úkoly? Máte přehled o tom, co dělá dítě mimo rodinu?

6) Existuje v tuto chvíli nějaký aktuální problém, se kterým si nevíte rady, potřebujete jako rodina s něčím pomoci? Jaký nejvážnější problém v rodině momentálně řešíte?

Koncept polostrukturovaného rozhovoru s dítětem

Před zahájení rozhovoru poděkuji dítěti za to, že účast přijalo a položím „nultou“ otázku typu: „Víš, proč jsi tady, o čem si budeme povídat?“, v případě potřeby dítěti vysvětlím, že jsem si všiml určitých potíží, se kterými bych mu rád pomohl. Abych mohl pomoci, rád bych se dozvěděl něco víc, proto mu budu klást řadu různých otázek. Pro zahájení interview použiji baterii dotazů vlastní konstrukce:

Otázky k osobě dítěte:

Jak se máš? Jak se cítíš právě teď?

Máš (nebo měl/a jsi) nějaké zdravotní potíže? Co sluch, zrak, v pořádku?

Býval/a jsi často nemocný/á? Léčil/a jsi se v minulosti? Léčíš se s něčím teď?

Byl/a jsi někdy na vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně kvůli specifickým poruchám učení (dys-)? A kvůli něčemu jinému?

Jsi ve škole spokojen/a? Těšíš se někdy do školy? Na co? Vadí Ti na škole něco?

Propadl/a jsi někdy ve škole? A měl/a jsi k tomu blízko?

Navštěvuješ nějaké kroužky, mimoškolní aktivity? Jaké to tam je?
Podle čeho sis je vybíral/a?

Máš doma počítač? Jak často na něj můžeš chodit? Co na něm nejraději děláš? Máš oblíbenou nějakou PC hru?

Co Tě naposledy potěšilo?

Co tě naposledy zarmoutilo?
A úplně nejvíc v životě tě potěšilo / zarmoutilo?

Otázky, které se týkají rodiny:

Máš sourozence? Jak s nimi vycházíš?

S kým z rodiny býváš nejraději?

S kým býváš nejraději mimo rodinu?

Kde je ti nejlépe, kde se cítíš nejvíc v bezpečí?

Kdo v rodině pozná, když máš problémy?

Chodíš se k někomu svěřovat, když máš problém? Máš někoho takového?

Komu se svěřuješ s tím, co podnikáš mimo domov?

Odstěhoval by ses od rodiny, kdybys měl kam? Proč ano / proč ne?

Následují okruhy otázek podle metodiky SIDRO:

1. okruh otázek - Aktuální trávení volného času:

Co jsi dělal/a, když jsi dneska (včera, o víkendu) vstal/a?

Můžeš mi, prosím, vyprávět, co jsi dělal/a včera po tom, co skončila škola?

Co nejčastěji děláš, když nejsi ve škole?

Co z toho tě nejvíc baví?

Co většinou děláš ve všední dny a co o víkendu? Je v tom nějaký rozdíl?

2. okruh otázek - Sociální interakce:

S kým nejčastěji jsi, když nejsi ve škole?

Co spolu děláte?

Kde ses seznámil/a s dětmi, se kterými to děláš?

A je něco, co děláš radši sám / sama nebo s někým jiným? Co je to? A v čem je to lepší?

3. okruh otázek - Představa o možnostech trávení volného času:

Víš, co dělají děti od vás ze třídy, když přijdou ze školy? Je to něco jiného než děláš ty? A v čem?

Je něco, co bys dělal/a ve volném čase radši a nemůžeš? Proč?

4. okruh otázek - Sdílení obsahu volného času:

Pověz mi, s kým se bavíš o tom, co jsi dělala odpoledne nebo o víkendu.

Ptají se tě rodiče, co jsi dělal/a odpoledne?

Povídáte si ve škole s dětmi a s paní učitelkou o tom, co kdo bude dělat odpoledne /o víkendu /o prázdninách?

5. okruh otázek - Ideální představa (reálná, nereálná):

Kdyby sis mohl/a vybrat, co bys dělal/a ve volném čase nejraději, co by to bylo?

A kdyby to mohlo být úplně cokoliv? Představ si, že můžeš mávnout kouzelnou hůlkou a všechno je možné! Co bys chtěl/a dělat od té doby, kdy skončí škola do doby, kdy půjdeš spát?

Rozhovor končí poděkováním za věnovaný čas a ochotu dítěte, eventuálně příslibem dalšího setkání při realizaci pomoci.